

VISION PLANET – új típusú integrált területfejlesztési stratégia Közép- és Délkelet-Európára

TINER TIBOR¹

A kezdeményezés eredete és fő céljai

Közép- és Délkelet-Európa országai gazdasági és társadalmi fejlődésük során még 10 évvel a „vasfüggöny” felszámolása után is komoly kihívásokkal állnak szemben. Miközben a nagytérség országainak fejlődésében a piacgazdaságra való áttérés gyorsabb, ill. lassabb ütemben valósul meg, aközben egyre nyilvánvalóbbá válik körükben a regionális egyenlőtlenségek fokozódása. Az így kialakuló és súlyosbodó feszültségek jövőbeni csökkentése érdekében a régió országai fokozott figyelmet fordítanak az Európai Unióban folyó területfejlesztési gyakorlatra, s egyre inkább elfogadják azokat az alapelveket, amelyek szerint szükség van az egész kontinenst átfogó, integrált területfejlesztési politika kimunkálására.

A nemzetközi együttműködés e téren viszont még korai szakaszában van. Figyelembe véve azt a rendkívüli heterogenitást, amelyet a közép- és délkelet-európai térség napjainkban is mutat, a területi fejlettségbeli különbségek csökkentésére irányuló különböző fejlesztési stratégiák kidolgozása egyáltalán nem egyszerű feladat. Sőt, még azt sem könnyű eldönteni, hogyan is kellene hozzáfogni egy, az eddigieknél hatékonyabb, nagyobb eséllyel megvalósítható régiófejlesztési alternatíva kimunkálásának.

Egy ilyen alternatíva megvalósítására tesz kísérletet az 1999-ben német és osztrák közös kezdeményezésre életre hívott VISION PLANET projekt, amelyen a vele megegyező nevű nemzetközi munkacsoport dolgozik, és amelynek támogatásából az Európai Unió Interreg II.C és a PHARE–CBC programjai is kiveszik a részüket.

A hatalmas területre (*I. ábra*), az ún. CADSES-re (Central European, Adriatic, Danubian and South-Eastern European Space) kiterjedő projektben 13 ország (Ausztria, Bulgária, Csehország, Görögország, Horvátország, Jugoszlávia, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Románia, Szlovákia, Szlovénia) 22 szakembere vesz részt a német J. KURNOL projekt-koordinátor vezetésével. Magyarországot ILLÉS I. (MTA Közgazdaságtudományi Intézet) tanácsadóként, VISY E. (VÁTI) vezető tervezőként és LADOS M. (MTA RKK) tudományos kutatóként képviseli a munkacsoportban. (Sajnos, nincs ukrán, macedón, albán, bosznia-hercegovinai és moldáv résztvevője a team-nek, noha a CADSES nagyrégió Ukrajna, Macedónia, Albánia, Bosznia–Hercegovina és Moldova területének egészét, ill. jelentős hányadát is lefedi.)

A VISION PLANET projekt a közös területfejlesztési politika kidolgozásának szükségességét elismerve a legfontosabb feladatok megvalósítása érdekében a növekvő tudatosságra helyezi a hangsúlyt, s szakít azzal a gyakorlattal, hogy a fenttartható területi fejlődésre irányuló átfogó akciótervet fogalmazzon meg. Miközben az eddigiekben egyes közép- és délkelet-európai országokban a nemzeti keretekben folyó területi tervezésben kisebb-nagyobb mértékben figyelembe vették a

¹ MTA Földrajztudományi Kutatóintézet 1112 Budapest, Budaörsi út 45.

A cikk a „Strategies for Integrated Spatial Development of the Central European, Danubian and Adriatic Area” – Issued by Vision Planet Working Team, Germany, 2000. alapján készült.

1. ábra. A CADSES-régió területe és tagországai

nagyregió közös fejlesztési érdekeit a különböző ágazati és regionális döntések szintjén, a VISION PLANET olyan szakértői szintről kiinduló kezdeményezéseket fogalmaz meg a CADSES régió belül érvényesítendő kooperáció elősegítésére, amelyeket nem előznek meg magas szintű kormányközi döntések és határozatok.

A projekt egyik fő célja a CADSES-re vonatkozó olyan területfejlesztési irányelvek, stratégiák és koncepciók megfogalmazása, amelyek hosszú távon szolgálják a nagyregió érdekeit. Bár ezek a törekvések hasonlóak pl. az Európai Unión belüli területfejlesztési célokhoz, a CADSES-régió belüli fejlettségbeli különbségek rendkívüli mértéke (Moldova–Bajorország) indokoltá teszi a nagytérség sajátosságainak figyelembevételén alapuló speciális területfejlesztési feladatok megnevezését.

Mindezt megkönnyíti, hogy az itteni feltételek, elvárások és az európai integrációs folyamatba való bekapcsolódás mértéke ma már sokkal jobban látható és nyomon követhető, mint korábban bármikor. A CADSES régió belül mind az EU-tagországok, mind az Unió kívüliek esetében egyre jobban azonosíthatók az eltérő mértékű fejlődés területi hatásai, sokkal könnyebben felismerhetők a legégetőbb gondok, mint akár 5–6 évvel ezelőtt. Mindezen lehetőségek felismerése és összehangolt kezelése nyújtja a VISION PLANET projekt keretében megvalósuló együttműködés sajátos jellegét..

A projekt másik fő célja: kialakítani egy sokoldalú, ugyanakkor tematikai szempontból a lényegi kérdésekre összpontosító párbeszédet a nagyregió országainak *regionális tervezői* között, azaz *hálózatát* szervezni a regionális tervezésben érdekelt és kulcsszerepet játszó intézményeket, szervezeteket stb. (a projekt neve is utal erre a törekvésre: PLanners Network).

A VISION PLANET munkacsoport tagjai szorosan együttműködnek egy másik nemzetközi projekt, az ESTIA résztvevőivel. (A CADSES-en belül létrehozott ESTIA a délkelet-európai régió

területi fejlődési trendjei és regionális fejlesztési politikájára összpontosít a görög G. KAFKALAS [Szaloniki Egyetem] irányításával.)

A CADSES-térség fejlődésének tervezése azért is különlegesen nehéz feladatnak minősül, mivel itt nincsenek erős hagyományai a nemzetek közötti kooperációnak, sőt ezzel ellentétes tendenciák érvényesülnek. Emellett sok országban a területfejlesztési politika intézmény- és eszközrendszere is még csak a kialakulás fázisában van.

A projekt soron következő lépései

A VISION PLANET eredményes végrehajtása érdekében számos lehetőség nyílik a területfejlesztés terén kialakítandó együttműködésre, és különféle közös akciók indítására. A legfontosabbnak tűnik ezek között az Európai Unió által kezdeményezett és jelenleg is futó nagyobb programokkal (Interreg III., Phare) történő kooperáció elmélyítése, emellett a VISION PLANET eredményei sok vonatkozásban alapul szolgálhatnak újabb EU-programok céljainak meghatározásához, közös projektek kialakításához, elsősorban a közös területfejlesztési perspektívák későbbiekben felvázolt 5 fő alkotóelemének figyelembevételével.

A VISION PLANET projekt nagymértékben elősegítheti az ún. nemzeti területfejlesztési programok keretének és hatókörének körültekintőbb és sokoldalúbb meghatározását, és hozzájárul a változó fejlesztési feltételek miatt szükséges módosítások megalapozott megtételéhez is.

A fentiekén túl a projekt ösztönzőleg hat a központi, a regionális és az önkormányzati szinten megvalósuló területfejlesztési elképzelések új szemléletű megközelítésére, beleértve az egyes tervezési feladatok ágazati jellegű elemeit is.

A közép- és délkelet-európai térségben érvényesítendő területfejlesztési politikának ily módon elő kell segítenie

- a régió belüli hatékony gazdasági növekedést, valamint a nagy térség versenyképességét más nagyrégiókkal szemben;
- a gazdasági és társadalmi összetartást (kohéziót) a régió országai között és az egyes országokon belül;
- a természeti és kulturális örökség megőrzésének, a környezetvédelem és a fenntartható fejlődés biztosítását;
- a nagy térség területi integrációját.

E feladatokat ugyanakkor különleges körülmények között – vagyis a jelenleg is zajló gazdasági-társadalmi változások időszakában – kell végrehajtani. Akkor, amikor ezekben az országokban jóval több konfliktussal jár az említett feladatok végrehajtása, mint konszolidáltabb körülmények között. Különösen érvényes ez a megállapítás, amikor komoly érdekellentéteket szül a régió nemzeti között a hatékony és gyors gazdasági növekedés egyfelől, és az összefogás, az igazságosságon alapuló együttműködés szükségessége másfelől.

Figyelembe véve e többnyire kis országokból álló nagy térség országhatárainak hosszúságát és az ezen országokra oly hosszú ideig jellemző gazdasági és politikai elszigeteltséget, különösen fontosá válik a területi integrációt elősegítő feladatok végrehajtásának mielőbbi megindítása.

A területfejlesztés távlatai a VISION PLANET alapján

A projektben vázolt koncepció szerint a nagy térségben érvényesítendő területfejlesztési politikának a jelenlegi körülmények között kell megvalósítania legfontosabb feladatait, nevezetesen az alábbi 5 fő témakörben kell előrelépni:

- a gazdasági-társadalmi térszerkezet javítása,
- a város- és településfejlesztés új formáinak megindítása,
- a falusi térségek kedvező irányú átalakítása,
- a közlekedés és a távközlés fejlesztése,

– a környezet védelme, a természeti és kulturális örökség megőrzése megfelelően hatékony finanszírozással.

A gazdaság és a társadalom területi szerkezetének javítását célzó intézkedések magukba foglalják mindazon tennivalókat, amelyek jótékony hatással vannak a város- és faluhálózatra, továbbá a települési infrastruktúrára. Számba véve az e téren fennálló korlátokat és állapotokat, a helyzetet javító tennivalókból az alábbiakat kell a figyelem középpontjába állítani:

– Széles körű regionális politika keretében kell foglalkozni a növekvő regionális egyenlőtlenségekkel, növekvő erőfeszítéseket téve az elmaradott, ill. gazdasági válságba süllyedt térségek helyzetének javítására. Mindezt oly módon kell megtenni, hogy ne veszélyeztesse a dinamikusan fejlődő régiókat, amelyek húzóerői az egyes nemzetek gazdasági növekedésének és a versenyképesség fokozódásának a CADSES-országokon belül.

– Új típusú város-vidék kapcsolatot kell létrehozni az integrált fejlődés, a szerkezeti átalakulás, valamint a városközpontok és környékük nyújtotta szolgáltatások javításának elősegítése érdekében.

– Új határátkelőhelyek nyitásával, a határokon átnyúló kooperációk bővítésével és közlekedésfejlesztéssel kell csökkenteni a perifériális létből eredő hátrányokat és az elmaradottságot.

– A kis- és közepes méretű vállalatok segítségével, a belső erőforrások hasznosításával és különféle gazdaságpolitikai intézkedések együttes alkalmazásával térben egyenletesebbé kell tenni a jelenlegi monokultúras agrárterületek és az egyoldalúan fejlődő (gyakran nagyüzemfüggő) városok gazdasági és foglalkoztatási szerkezetét.

– A különféle oktatási és kulturális intézmények jobb területi elhelyezésével, profiljuk korszerűvé alakításával, hálózatba szervezésükkel és a legkorszerűbb információs technológia alkalmazására való felkészítésükkel kell biztosítani a tudás és az információhoz való hozzájutásukat minden régióban.

– Jól kialakított kapcsolatrendszer megteremtésére és szerkezeti átalakítására van szükség a partvidéki térségek és a hozzájuk kapcsolódó települések között, megerősítve együttműködésüket és alkalmassá téve őket egy széles körű integrációra a partmenti területek fejlődése érdekében.

A városok és a többi település fejlesztésének újriformálása keretében megfogalmazott feladatok kijelölése előtt tudatában kell lenni annak, hogy Európában évszázadokon át a városok voltak azok a helyek, ahol a „dolgok történtek”; ahol az emberi tudás eredményei megjelentek; ahol a kultúra virágzott, és ahol a demokrácia megszületett. A helyzet többé-kevésbé ma is ugyanaz, bár nem tagadható, hogy a korszerű információk és távközlési technológiák, továbbá a közlekedés komoly mértékben csökkentették a hely és a távolság jelentőségét. E vonatkozásban több, kizárólag e nagytérségre jellemző sajátosság miatt a CADSES országaira vonatkozó városfejlesztési stratégiákkal szemben is különleges elvárások adódnak. Főként 3 feladatra kell e téren koncentrálni.

– Az elmúlt évtizedekben a CADSES-országokban lejátszódó urbanizációt elsősorban az ipari és adminisztratív funkciók bővülése jellemezte. Ma főként a szolgáltató funkció bővítésére van szükség, különösen a kelet-európai országok városait illetően. A városhálózat hierarchikus felépülése eddig nem kedvezett a kisvárosoknak, ezért lényeges megerősítésükre van szükség. Egy sokkal differenciáltabb, többpólusú és többközpontú városhálózat kialakítása a cél a nagytérségben, aminek együtt kell járnia a munkaerő specializációjával és a városok közötti egyenletesebb eloszlásával.

– A nagyrégió városainak belső szerkezete gyors átalakuláson megy keresztül, amelynek során funkcióit vált a belváros, az átmeneti övezet és a peremzóna. A gyors változás viszont előrevetíti az ellenőrizetlen városnövekedés, a zsúfoltság és a társadalmi szegregáció növekvő veszélyét.

– A városgazdálkodásban és -tervezésben ezért új eljárásokra, új eszközök alkalmazására van szükség, hogy megfelelő választ lehessen adni az új kihívásokra.

A falusi térségek átalakítási folyamatában abból kell kiindulni, hogy a nagyrégióban az ilyen térségek aránya és kiterjedése nagyjából hasonló az egyes országokat tekintve. A fő különbségek e téren az agrárkeresők arányában és a falusi térségek infrastrukturális fejlettségi színvonalában vannak. Néhány országban még mindig túl magas a mezőgazdaságban foglalkoztatottak száma és aránya, ami még növekedett is az utóbbi években. A rurális térségek foglalkozási szerkezetének átalakítása elkerülhetetlen, de nem hajtható végre a falvak gazdasági arculatának és a földhasznosítás szerkezetének egyidejű megváltoztatása, valamint a vidék infrastruktúrájának átfogó korszerűsítése nélkül. Ez

jelenti az egyik legnagyobb kihívást a CADSES országok számára, amellyel a következő évtizedekben szembe kell nézniük. Ehhez nélkülözhetetlenek azok a széles körű nemzeti felfejlesztési stratégiák, amelyek egyaránt kitérnek a hatalmas feladat gazdasági, társadalmi és környezeti szempontjaira is.

A közlekedés és a távközlés hálózatainak fejlesztése valamennyi CADSES-országban kiemelten kezelt feladat, amelynek érdekében növekvő erőfeszítések folynak nagyrégiószerre. Mindenhol prioritást kap a fejlesztési tervekben a különböző ágazatok hatékony együttműködésével megvalósuló áru- és személyszállítást lebonyolító nemzetközi közlekedési folyosók fejlesztése, a szomszédos országokkal való közlekedési kapcsolatok bővítése, továbbá a szigorú környezetvédelmi követelményekhez való alkalmazkodás.

Különösen fontos feladat a nagyrégió K-i és Ny-i fele közötti közlekedési kapcsolatok javítása, amelynek komoly akadálya a K-i CADSES-országok közlekedési infrastruktúrájának rendkívül elhanyagolt állapota. Ehhez a két, egymástól nagyrészt függetlenül folyó TEN és TINA fejlesztési programok közvetlenebb koordinációjára volna szükség, éppúgy, mint a fenti fejlesztésekben érdekelt országok közlekedéstervezési tevékenységének jobb összehangolására.

Ugyancsak nagy jelentőségű feladat a lakosság utazási körülményeinek általános javítása, a legnagyobb foglalkoztatási központok mellett a kisebb régióközpontok elérhetőségének kedvezőbbé tétele is. Égetően szükség lenne a „megkövesedett” és centralizált gerinchálózatok átlos hálózati elemekkel való kiegészítésére, a nagyobb folyókon további közúti és vasúti hidak építésére, ily módon a ma még egymással igen kedvezőtlen összeköttetésben álló országrészek, régiók egymás közötti kapcsolatainak javítására.

A nagytérség leglátványosabb fejlődést felmutató kommunikációs ágazata jelenleg a távközlés, aminek korszerűsítése kitűnő befektetés a fejlett országok távközlési hálózatfejlesztő cégei számára. A telefonsűrűség a CADSES nagyvárosaiban már közelíti az EU átlagához, azonban a falusi térségek nagy részében még igen jelentős a lemaradás e téren. A modern gazdaságfejlődés egyik alapfeltétele a legkorszerűbb távközlési eszközök birtoklása és a fejlett távközlési technológiákhoz való általános hozzáférés. A jövőbeni fejlődési kilátásokat alapvetően befolyásolja a kérdéskör oktatási, technikai és gazdasági oldala, amelyek vizsgálatából egyértelműen kitűnik, hogy a távközlés terén jelentkező lemaradás a gazdasági és társadalmi fejletlenség konzerválódásához vezet, főként a ritkán lakott térségekben.

A környezetvédelem, valamint a természeti és kulturális örökség megóvása terén is jelentős változások indultak meg. Az elmúlt évtizedben a CADSES-régióban a környezet állapota sokat javult. A legtöbb fajta szennyezőanyag kibocsátása csökkent, ami elsősorban a nehézipari termelés visszaesésének, a gazdasági szerkezetváltásnak és a korábban hiányzó környezetvédelmi intézkedések megtételének köszönhető. Ugyanakkor új veszélyek is jelentkeztek, főként a falusi térségekben. A széles körűen elterjedt vezetékes vízellátást nem követte megfelelő mértékű csatornázás, ami a településszinten jelentkező talaj- és felszín alatti vízszennyezés kialakulását eredményezte.

A környezetvédelmi hatóságoknak a térben szórtan jelentkező, ám egyre nagyobb számban fellelhető szennyező forrásokkal kell megküzdeniük. Ehhez összehangolt cselekvést feltételező nemzeti környezetvédelmi tervek kidolgozására van szükség valamennyi kelet-európai országban. Napjainkban már minden nagyobb beruházást meg kellene előznie sokoldalú környezeti hatásvizsgálatnak, de erre még csak szórányosan kerül sor.

Fokozatosan kiépül a CADSES-országokban a nemzeti parkok hálózata, ami kedvező természetvédelmi fejleményként értékelhető a nagyrégióban. E téren továbbra is szigorú szabályozásra és még alaposabban kidolgozott természetvédelmi törvényekre van szükség. Annál is inkább, mivel a természetvédelmi területek többsége foltszerűen helyezkedik el, nem alkot egységes, ökológiai folyosókkal összekötött hálózatot. Ezen felül a legértékesebb ökoszisztémáknak helyet biztosító védett területek többsége országhatárok mentén található, ahol feltétlenül szükség van a két-, ill. többoldalú együttműködésre védelmük és természetes állapotban való fenntartásuk érdekében.

A VISION PLANET céltérsége kimondottan gazdag kulturális és a jövő nemzedékek számára megőrzendő értékekben, és az értékes kultúrtájak széles választékát kínálja. Szinte valamennyi európai kulturális és művészeti korszak emlékei megtalálhatók a nagyrégióban.

A közös kulturális örökség megőrzésének gazdasági, jogi és kulturális feltételei egyaránt vannak, ezért a térség valamennyi országában a törvények és az állami költségvetési politika által

támogatott szakszerű intézkedések szükségesek a nemzeti kincsek megóvásához. Ennek során viszont messzemenően tekintettel kell lenni a különböző nemzetiségek és vallási közösségek történelmileg rögződött szokásaira és érzékenységeire.

Együttműködésen alapuló nemzetközi akciókat kell szervezni a régiót több irányban is átszelő „kulturális útvonalak” újraélesztésére, ezáltal a különböző közösségek közötti kapcsolatok bővülésére, az egyes népcsoportok között fennálló politikai, etnikai és vallási feszültségek fokozatos csökkentésére.

A projekt megvalósításának útja és módozatai

A fentiekben vázolt nehézségek és a legyőzésük érdekében kitűzött célok elérésének feltételei közé tartozik a megfelelő intézmények létrehozatala, valamint minden olyan területfejlesztési intézkedés megtétele, amelyhez rendelkezésre állnak a céloknak megfelelő politikai, gazdasági, jogi stb. eszközök. A legfontosabb elemek közé e téren a következők sorolandók:

- olyan területi irányítási rendszerek kiépítése, amelyek minden szinten képesek megvalósítani a regionális fejlődés fő feladatait,
- olyan területi tervezési rendszer kidolgozása, amely a nagyrégió szintjén képes összehangolni a területfejlesztés valamennyi lényeges szempontját,
- olyan regionális politika kialakítása, amelynek rendelkezésére állnak a területfejlesztési feladatokkal összhangban álló és az általános gazdasági fejlődési folyamatot elősegítő pénzügyi és egyéb gazdasági eszközök.

A kelet-európai CADES-országok túlnyomó többsége csupán korlátozott jogkörökkel bíró régiókból áll. Ezzel szemben a nagyobb városok egyre növekvő pénzügyi hatalomra, jogi és gazdasági önállóságra tesznek szert.

Az utóbbi években a legtöbb CADES-ország a regionális szervezetek hatósági jogkörének növelését elősegítő intézkedéseket tett, hogy hatékonyabban lehessen végrehajtani a területfejlesztés és az országhatárokon átnyúló gazdasági–kulturális együttműködést a nagyrégióon belül. Ezt a törekvést megalapozza, hogy ezeknek az országoknak a többségében a város- és a területi tervezés gazdag hagyományokra tekint vissza.

A várostervezésnek elsősorban az átalakuló ingatlanpiaci folyamatok szabályozásában és az új szociális, környezeti és gazdasági körülmények között kibontakozó városfejlődés útjának egyengetésében van nagy szerepe. A területi tervezési gyakorlatnak pedig újabb pótlólagos követelményekkel, az országos, a regionális és a helyi hatóságok megosztott jogkörével, a tervezésnek pedig új szereplők megjelenésével egyaránt kell számolnia. A nemzetközi együttműködésben folyó területfejlesztés új kihívás – és egyben megújulási lehetőség – a területi tervezés gyakorlatában.

A területi fejlesztési célra rendelkezésre álló pénzügyi források jelenleg igen szerények a nagytérség legtöbb országában. E források ráadásul számos kormányzati szerv között oszlanak meg, így felhasználásuk többnyire nélkülözi az ágazati összehangoltságot. A területfejlesztési politika szerepét és funkcióját emiatt feltétlenül erősíteni kell a kormányzati irányításban.

A legtöbb CADES-ország jogosult az Európai Unió PHARE, a SAPARD és az ISPA támogatására, és ezek odaítélése után a régiók döntő többsége jogosulttá válik a Strukturális Alap ún. Objective I típusú támogatási fajtájára.

A regionális fejlesztési eszközöknek és intézményeknek alkalmazkodniuk kell a Strukturális Alap támogatás-kihelyezés követelményeihez. Akkor is meg kell felelniük ezeknek az elvárásoknak, ill. alapelveknek, amikor a belső forrásból származó támogatások elosztása történik, bár ez esetben a jogosultság más szempontjai is előtérbe kerülhetnek, ellentétben az EU-forrásokból származó területfejlesztési pénzekkel.

A jelenlegi folyamatok és trendek azt jelzik, hogy az integrációt (vagy éppen a dezintegrációt) ösztönző tényezők, ill. az eltérő gazdasági erőviszonyok növelik a területi egyenlőtlenséget, amely bárhol súlyos konfliktusokhoz vezethet a nagytérségen belül. Ezzel a tendenciával még legalább egy évtizeden át számolni kell, bár a területi fejlettségbeli különbségek csökkenése is megindulhat

különböző időszakokban és különböző régiókban a CADSES-országokon belül. Mindenesetre hosszú és nehézségekkel teli folyamatra kell számítani e téren.

Összefoglalásként megállapítható, hogy a VISION PLANET által vázolt nemzetközi területfejlesztési politikának azokra a térségekre kell összpontosítania, amelyek különösen nagy szerepet játszanak a nagytérségen belüli integráció és fejlődés jövőbeni főirányának meghatározásában. Jelenleg 6 ilyen térség (2. ábra) határolható el: 1. Közép-európai együttműködési övezet; 2. Adriai-tengeri régió; 3. Dunamenti kooperációs zóna; 4. Fekete-tengeri együttműködési övezet; 5. Délkelet-európai stabilizációs övezet; 6. Kárpáti fejlesztési régió.

Az első térség (1.) a nagyrégió azon részét foglalja magába, amelynek leghosszabb határa van az EU tagországaival és amelynek országai várhatóan elsők között fognak csatlakozni az Európai Unióhoz.

A következő három térség (2., 3., 4.) elsősorban a közös közlekedésfejlesztési célokkal, hasonló környezetvédelmi gondokkal, közel azonos jelentőségű természeti és kulturális örökséggel, ill. gazdasági potenciállal jellemezhető, ahol a nemzetközi együttműködés néhány formája már megvalósult, ill. kifejlődőben van.

Az 5. sz. térség a politikai–gazdasági konfliktusok által közvetlenül, ill. közvetetten érintett délkelet-európai régiót foglalja magába, ahol elsődleges feladat a nemzetiségek közötti béke, majd a politikai–gazdasági stabilitás megteremtése.

A 6. sz. térség a CADSES-országok K-i részét reprezentálja, amely hosszú távon az Európai Unió határzónája lesz, továbbá ahol a nagytérség legfejletlenebb területei ún. harmadik országokkal érintkeznek.

Végül soron a VISION PLANET keretében elhatárolt 6 övezet alkotja azt az akcióteret, amelyre a hosszú távú nemzetközi fejlesztési programok első, ill. második szakasza irányul.

2. ábra. Nemzetközi együttműködés keretében fejlesztendő nagytérségek a CADSES-régióan belül.
1–6 = az elnevezéseket l. a szövegben